

Grup Sadakatine Yönelik Bir Kritik*

Laurie Calhoun**

Bir kişi 'sadık' vasfıyla nitelendirildiğinde, bu bir çeşit kompliman(övgü) olarak algılanır. 'Tasdik' de kelimenin aynı anlamının bir parçası olarak görülmektedir. Fakat, adam öldürmeye eğilimli olmayan insanların, grubun rızası uğruna cinayete ikna edildiği Nazi Almanya'sı ve tarihin diğer bazı trajik dönemlerinde görülen sadakat vakalarına yakından bakıldığında, sadakat kavramının yeniden ele alınmasının gerekli olduğu görülmektedir. Her ne kadar pek çok insan olumlu bir karakter özelliği veya erdem olarak onaylıyorsa da, sadakatin, yeterince incelenmediği görüşümü ispat etmeyi umuyorum. Benim analizim, tek bir doğru ahlak olduğunu savunan ahlâkî mutlakçılık tezini kabul etmemektedir. Söylemek zorunda olduğum şeyler, mutlaklar için olduğu kadar relativistler(izafiyetçiler) ve ahlâkî şüpheciler için de geçerlidir. Benim burada ileri sürdüğüm; kelimenin olumlu çağrışımlarına rağmen, kavramın kendisinin ahlâken nötr olduğu ve kişinin, değerlerini paylaşmadığı bir gruba bağlı kalmasının irrasyonel olduğudur.

Başlangıç olarak, herhangi bir kişinin, grubunun emirlerine körü körüne itaat et-

mesinin gerekli olup olmadığını düşünelim. Akla, hemen yakın tarihin en açık ve en kötü vakası gelmektedir: Hitler yönetiminde pek çok Alman, 'iyi Almanlar' grubuna ait oldukları gerekçesi ile üstlerinin emirlerine itaat etmeye ikna edilmişlerdir. Bir çok Almanın düşünmeksizin itaat etmesi yüzünden, milyonlarca Yahudi ve diğer masum insanlar katledilmiştir. Açıkça görülmektedir ki, *bu* örnekteki 'bu' gruba sadakat, ölümcül sonuçlara yol açtığı için kötüdür. Bu dönemde ne olduğunu anlamaya çalışırsak, bütünüyle sıradan insanlar tarafından gerçekleştirilen gaddarlığın, bir çeşit domino ya da kartopu etkisinden kaynaklandığını derhal görürüz. Pek çok insan 'sadece işlerini yapmış' ve Hitlerin 'soylu' amacına bağlılık ile grup adına kendilerinden isteneni yerine getirmedeki başarısızlık gibi genelleştirilmiş korkulardan oluşan faktörler kombinasyonu ile 'işlerini yapmaya' devam etmeye teşvik edilmişlerdir. 'Dava' güçlendikçe ilk zikredilen motivasyon baskın hale gelmiştir. İnsanlar Alman kardeşleriyle sıkı sıkıya birlikte olup 'kötü düşman' Yahudileri yenmeye ikna edilmişlerdir. 'Sadakat' ve 'dayanışma'nın gücü ve etkinliği, hiçbir yerde, 1934'de Leni Riefenshtahl tarafından çekilen 'Triumph des Wil-

** St. Cloud State Üniversitesi, Minnesota, Felsefe hocası.

lens' (Gönüllülerin Zaferi) adlı belgesel film-den daha iyi anlatılmamıştır.

Geçmişini düşündüğümüzde, dünyanın her yerindeki düşünen insanlar şunu görmekte-dir: Almanlar Hitler'in megaloman ve belki de psikopatik amaçlarını kendilerininmiş gibi kabullenmeye itilmişler ve bunun ahlâkî ol-duğuna inanmışlardı. Bu örnekte, propagan-da yöntemiyle çekici hale getirilen 'sadakat' ve 'dayanışma' kavramlarıyla sıradan insanla-rın nasıl ahlâkî bir vahşete göz yummaya hatta bizzat katılmaya ikna edildiklerini açık-ça görüyoruz. Bazı istisnalar haricinde, bi-reysel Almanların kendi kendilerine düşün-mediklerini söyleyebiliriz. Onlar, bunun yeri-ne, bir çeşit 'otorite tarafından konulan etik'i benimsemişler ve ona uymuşlardır. Ama bu-rada sorun, söz konusu otoritenin, insanlığın yargısına göre ahlâkî açıdan bozuk olmasınday-dı. Hitler'in davasının, grup sadakatinin hatalı bir şekilde bir erdem olarak yorumlanması saye-sinde güç kazandığı inkâr edilemez.¹

Sadakat, kişinin, kendi kararına bırakıldı-ğında yapmayı düşünmeyeceğı bir eylemi yapmak zorunda kalsa bile gruba ve grubun aksiyonuna teslimiyeti içerir. Başka bir deyiş-le, sadakatin; kişinin aksi takdirde yapmaya-cağı şeyi yapması için 'ekstra' sebep oluşturma-sı beklenir. Hitler'in iktidarından önce kaç Alman Yahudi komşusunu öldürmeyi düşünmüştür? Bu sayının çok az olduğunu zannediyorum. Tarih boyunca Yahudiler aleyhine oluşturulan önyargıya rağmen (Botwinick 1998), Holocaust ancak insanların toplu hareket etmeye tahrik edilmesiyle gerçekleşmiştir. Almanlar, tek tek bireyler olarak ele alındıklarında muhtemelen asla yapmayacakları şeyleri, sadakat onu gerekti-

riyor diye yapmaya ikna edilmişlerdir. Hitler ve 3. Reich'ın hikâyelerinden çıkaracağımız genel ahlâkî prensip; kişinin, grubunun ken-dinden yapmasını istediğı şeylere, kendi kişi-sel ahlâkî değerleri ile çatışması durumunda teslim olmaması gerektiğidir. Bir grubun iradesine teslim olmak kimsenin görevi değildir.

Grup Dinamikleri

Bir grubun kanaatleri, tavizlerin verildiğı bir pazarlık sürecinden sonra oluşur ve amoral ve bazen irrasyonel güçler, birbirinin deste-ğini arayan kişiler üzerinde etkili olur. Pazarlık sürecinde en küçük ortak payda öne çıkabilir ve grubun gücü zorlayıcı olduğunda; ki-şiler reddedilme korkusu ve alaya alınma en-dişesi gibi ahlâkî açıdan geçersiz sebeplerden dolayı grupla birlikte hareket ederler. Bu so-nuç, grubun, grubun çıkarları olduğu söyle-nen şeylere, gerçekte olduğundan daha güçlü ve daha istikrarlı şekilde bağlandığı görüntü-sünü verir, çünkü, grubun heyecanı olarak beliren şey, bütünüyle (şüphesiz, etik egoizm – ihtiyatlılık ve ahlâkın örtüştüğü tezi – doğ-ru değilse) egoist ve bu yüzden amoral olan psikolojik korkulardan kaynaklanır.

İnsanlar, genelde, şu veya bu şekilde baş-kaları tarafından sevimliden ve kendilerine başkalarınınca değer verilmesinden zevk alan sosyal varlıklardır. Başka insanların kendileri hakkında ne düşündüğüne önem verir ve benzer fikirlerden oluşan gruplarla yek vücut olma eğilimi gösterirler. Statükoya ya da hâ-kim görüşe karşı görüşü dile getirenler, grup içinde muhalefet pozisyonunu temsil etmekte-dir. Bu durumda onları, kınanması (veya daha kötü muameleye tabi tutulması) gere-ken düşmanlar olarak (veya daha kötü) dam-galanmaktadır. Tarih boyunca pek az insan, gruplarındaki hakim görüşe karşısına çıkma cesaretini göstermiştir. Geriye dönüp baktığı-mızda, grubun ölümcül hatalar yaptığı örnek-lerde dahi durumun farklı olmadığını görürüz.

¹ Holakastın (Holocaust) doğru yorumu, şüphesiz, tartış-maya açıktır, fakat belirli aşikâr örnekler, mesela, acı sona kadar, yalnızca görevini yaptığını iddia eden Adolf Eich-mann'ın durumu, benim yorumumu desteklemektedir.

Grubun dikte ettiği şeylere teslimiyete karşı en güçlü argüman, grubun yanılıyor olabileceğidir. Siyahlara yük hayvanları gibi davranmak ya caizdi ya da değildi. Yahudileri katletmek ya caizdi ya da değildi. Bunlara benzer her türlü çatışmada, sadece bir taraf doğru olabilir. (Eğer ahlâkî relativizm doğruysa, o zaman 'herşey caizdir' ve dolayısıyla orta noktayı dışlama kanunu da geçerliğini korur.) Eğer ahlâkî açıdan bozuk bir kişi, grubun liderliğini yapıyorsa, doğal olarak, Nazi yasalarında görüldüğü gibi, grubun prensipleri de ahlâkîlikten uzak olacaktır. Grubun talimatları uğruna vicdanlarının aksine davranan kişiler, ahlâkî meselelerde, grubun aynı görüşte olmadıkları diğer üyelerine nisbetle daha az hüküm verme kabiliyetine sahip oldukları şeklindeki hatalı bir inancı ortaya koymaktadır.

Grup çatışmalarında teslimiyetçilik gösteren kişiler, şu soruya doğru cevap vermede başarısız olmaktadır: Bir kişinin ahlâkî otorite olarak kabul edilmesini sağlayan şey nedir? 'Otorite tarafından konulan etik'e yakından baktığımızda, diğer insanların ahlâkî doğruları bizden daha iyi keşfettiklerine dair hiçbir rasyonel gerekçe göremeyiz. Grup sadakatini üstün bir değer olarak kabul etmedeki ciddi problemlerden biri, herhangi bir 'otorite tarafından konulan etik' problemine örnek teşkil etmektedir. Bu durumda, söz konusu 'otorite', üyelerinin itaat mecburiyetinde olduğu kurumsal bir yapı şekline dönmüş bir grubu ifade etmektedir. Bu problemin önemini anlamak için, 'otorite tarafından konulan etik' genel problemini ele alalım.

Otorite Tarafından Konulan Etik'in Problemi

Otorite tarafından konulan etik, ahlâk felsefesinin temel sorusu olan 'ne yapmalıyım?' sorusuna basit ve net bir cevap verir : 'Sana söyleneni yap'. Bazı kurumsal (ailevi, dini,

idarî veya eğitimle alakalı) otoritelerin öngördükleri şeyler, 'ahlâkî bir otorite' olarak kabul edilir. Teori; itaatın mantıkî olarak önceden kestirilebilen sonuçlarını göz ardı ederek onu zorunlu kıldığı ölçüde deontolojik bir özellik taşır. Otorite tarafından konulan etik kabullenme, belirtilen otoritenin daha üstün bir ahlâkî vizyona sahip olduğu inancını ortaya çıkarmaktadır. Bununla beraber, otorite tarafından konulan etikin her versiyonu, 'başka bir insanın ahlâken çok üstün olduğuna hangi temellerde inanabiliriz?' sorusundan kaynaklanan epistemolojik problemden dolayı, her zaman müphemdir.

Ahlâkî meselelerde referansımız olan insanları düşünelim; ebeveynlerimiz çocukluğumuz boyunca bize ahlâkî otorite olma vazifesini üstlenir. Fakat ebeveyn olmak için gereken şartlar çok azdır: Doğurganlık ve cinsî istek. Bu sayılanların ahlâkî bilgelikle ne bağlantısı vardır? Tabii ki hiçbir bağlantısı yoktur. Yine de biz çocuklardan, zorunlu olarak ebeveynlerimize itaat etmemiz beklenir ve ne yazık ki bazı insanlar için bu boyun eğme alışkanlığı bir ömür boyu devam eder.

İlkokuldan liseye kadar –ebeveynlerimizin ilavesine- öğretmenlerimizin ve okul idarecilerinin ahlâkî diktelerine (emirlerine) uyarız. Fakat bir öğretmen olmanın gerektirdiği şeylerin –bir üniversite diploması ve bir alanda uzmanlaşma- ahlâkî hükümlere varma kapasitesi ile alakası yoktur. Benzer şekilde, okul yöneticileri de, ahlâkî doğruları sorgulamak için değil, okulları yönetmek için eğitilmişlerdir. Yöneticilerin grupların zihinsel motoru olduğu noktasından olaya bakarsak, onların eylemlerinin ahlâkî değil zihinsel olduğunu görürüz.

Toplumda pek çok insan, yöneticilerin ahlâkî otoritesini önemsemektedir. Liderler savaşa girmenin gerekli olduğunu düşünürlerse, halkın büyük bir çoğunluğu, liderlerin bu tür meselelerde daha iyi karar vereceğini

varsayımına dayanarak, liderlerinin bu isteklerini düşünmeksizin kabul ederler. Ama hakikatte, başarılı bir politik kariyerin gerekliliğiyle, sağlıklı ahlâkî hükümler verme arasında, en azından, bir ilişki yoktur. Hatta bazılarına göre, politikada başarılı olmuş kişilerde görülen ikiyüzlülük, dalkavukluk ve buka-lemunvari değişkenlik gibi özellikler, gerçek ahlâk önderlerinde bulunması beklenen karakter özelliklerinin tersidir.

Otorite tarafından konulan etiğin bir diğer yaygın şekli olarak milyonlarca insana ahlâkî rehberlik yapan dinî otoriteleri düşünelim: Dinî otoriteler, dinî meselelere özel ilgileri olan bizim gibi insanlardır. Onlar, eğitimci, restoran sahibi, emlakçı ya da politikacı olabilirlerdi. Ama onun yerine, zamanlarının büyük kısmını dinî metinlere, dinî toplantılara ya da değişik dinî aktivitelere harçayarak kendilerini dinî yaşantıya adanmış kişilerdir. Dinî liderler ahlâk otoriteleri midir? Şunu kabul etmek gerekir ki, şimdiye kadar gelmiş ve dinî otorite olarak kabul edilmiş kişileri göz önünde bulundurduğumuzda, bu insanların son derece ileri bir ahlâkî vizyona sahip olduklarını görürüz. Fakat "Tanrı sözü"ne, mecburen, insanî yorumlarla aracılık edilmektedir, dinî liderlerin otoritesine boyun eğdiğimizde biz, dinî liderlerin, Tanrının bir takım araçlarla gönderdiği mesajlarını algılama melekelerinin bizimkinden daha gelişmiş olduğunu kabul ediyoruz demektir. Din adamlarının Tanrıyla iletişim kurma arzuları, niçin, kendilerini dinî otorite ilân etmiş bu kişilerin bu işi yapmada bizimkilerden daha kesin ve güvenli bir metot bulduklarına inanmamıza sebep teşkil etsin? Hangi rasyonel sebeplerle dinî liderlerin ahlâk otoriteleri olduklarını kabul edebiliriz?

Bu analiz biraz ahlâk dışı ya da ahlâkî hor görüyor izlenimi verebilir, fakat, (Tommy Faye, Jim Bakker, Charles Manson ve diğer bazı kült önderleri gibi) pek çok şarlatanın

toplumun dinî hayatına nüfuz etmiş olması gerçeği, benim görüşüme ikna edici bir destek vermektedir. Kanunlarımızın ahlâkî sağduyumuzu yansıtmak üzere hazırlandığını varsayılırsa ve kendilerini dinî otorite ilân etmiş kişiler kriminal tiplerse, bu kişiler aynı zamanda ahlâkî zaafı olan kişilerdir ve ahlâkî meselelerde yol gösterici olmaktan uzaktır.² Fakat ahlâkî bir rehber olarak dinî otoritelere müracaatın şüpheliliğini ortaya koymak için, yakın geçmişin en sansasyonel vakalarını örnek olarak getirmek zorunda değiliz. Bunun için Engizisyonu düşünmek yeterli olacaktır.

Grubu moral otoritemiz olma statüsüne yükseltirsek, otorite tarafından konulmuş etiğin tüm problemleriyle daha da şiddetli bir şekilde karşılaşırız. Bir kişinin kendi fikrinin grubununkinden ayrı düştüğünü farz edelim. Eğer bu kişi, grubun 'iradesine' -ki bu çoğunluğun fikridir- boyun eğerse, görüşleri kendisinininkinden farklı olan bir grup insanın moral otoritesini yüceltiyor demektir. Bir grubun fikrine teslim olmak, o grup içinde fikirleri kendi fikrine aykırı olan bir kişinin fikrine teslim olmakla aynı şeydir.³ Fakat hangi rasyonel gerekçe ile "bu" kişinin ahlâkî otorite olduğuna inanabiliriz? Eğer şimdiye kadarki analiz doğru ise, kesinlikle böyle bir gerekçe yoktur. Bu otoriteye boyun eğmekle, Nazi rejimindeki Almanların yaptığı hatayı aynen tekrarlıyoruz demektir.

² Otoriteye safsatalı (aldatıcı) müracaat, *argumenta ad verendum*, kişilerin, uzmanlık alanlarının dışındaki meselelerdeki görüşlerine başvurmayı gerektirmektedir. Bu konuda, şarlatanların tatbikatlarını tavsiyelerinden ayırmadıklarını farzediyorum. Yine de, ayırsalar ve aşikâr biçimde riyakâr olsalar bile (ki bilhassa televizyonda beliren evangelistler böyle olabilir), benim eleştirim *argumentum ad hominem*'in bir örneği değildir, çünkü, ahlâkî meselelerde, kişinin ahlâkî davranışı onun ahlâkî tavsiye sunmaya uygunluğuyla alakalıdır.

³ Daha ileride grupların en düşük seviyeye doğru alçalması üzücü eğilimi üzerinde duracağım. Grup davranışında, daha çok kafa daha büyük bir hakikati yakalama ihtimaline doğru değil, gruptaki daha kalıcı üyeler ile anlaşma (yolunda) (daha) büyük bir ihtimale doğru sürükler.

Sadakat ve Relativizm

Bazıları, grup oluşturmanın tek ve temel nedeninin, bir arada yaşamayı daha başarılı kılmak olduğunu iddia edeceklerdir. Kendi menfaatlerimizi temin etmek için birbirimize sıkıca sarılırız ve bu süreç bazen grup üyelerinin kendi menfaatlerinden fedakârlık yapmasını gerektirir. Konvansiyonel (geleneksel) ahlâk görüşüne göre; kişinin, grubunun ondan yapmasını istediği şeylere uyması, o gruba girmeye karar verdiğinde yaptığı anlaşmanın bir parçasıdır. Kişisel ihtiyaçlarımızın tümünün karşılanmasını bekleyemeyiz. Fakat onların bir kısmı, bu grubun üyesi olmamızdan dolayı daha kolay karşılanır hale gelecektir. Hobbes'un görüşüne göre; "duğa durumundaki" yalnız, fakir, kötü, vahşi ve kısa bir hayattan kaçınmak için bir arada olmak hususunda uzlaşırız.

Ahlâkî relativizm doğru ise, görünüşlerin ötesinde bazı ahlâkî gerçeklerin var olduğunu düşünmek bir hatadır. Bu durumda 'güç' haklı olacaktır ve herhangi bir ahlâkî tartışmada son sözü söyleyen ve kendi dediğini yaptıran bu yolun 'ahlâkî açıdan doğru' yol olduğunu kabul ettirecektir. Burada, otorite tarafından konulan etiğin kabulü ne yapılması gerektiğine karar vermenin basit, doğrudan, neredeyse pratik bir aracı olarak vazife görecektir. 'Ne yapmalıyım?' sorusunun cevabı, problemsiz ve çok kolaydır: 'Bana söyleneni yapmalıyım'. Ve bu kabullenışı getiren faktörler, temel olarak, hayatı tek başına bir birey olarak yaşamaktansa bir grubun üyesi olarak yaşamamanın güçlenmiş etkinliğine dayalı olmalıdır. Muhalif bireylerin grup tarafından otomatik olarak 'öteki', 'aykırı', 'kötü' hatta bazen 'deli' olarak damgalanması sosyolojik bir gerçekliktir. Şurası da inkâr edilemez bir gerçektir ki, bir kişinin 'sen benim sırtımı kaşı ben de seninkini' yaklaşımını bir kenara bırakarak dünyevî hedeflerini gerçekleştirme çok daha zordur. Sözüünü ettiğimiz bu yaklaşım, birlikte hareket etmenin,

toplumda sağ kalmak için değilse bile başarılı olmak için çok önemli olduğuna inanan pek çok insan için büyük yararlar sağlamaktadır.

Başka bir deyişle, sadakatin değerini kabul etmek; ahlâkî, bir arada yaşamayı daha etkin ve daha hoş kılmak amacıyla bir topluluğun üyeleri tarafından konulmuş bir kurallar bütünü olarak gören bir ahlâkî relativiste meşru görünebilir (Harman 1975, 1984). Fakat o zaman bile, bazı noktalarda grubun değerlerine daha çok teslimiyet, kişinin temel proje ve plânlarını engelleyecek, hatta onları el altından yok edecektir. O halde, irrasyonelliğinden dolayı gruba sadakatten vazgeçilmelidir. Çünkü relativistin grupla bağlantısının tek sebebi, beraber olmaktan sağayacağı faydadır. Bundan dolayı, relativist bile, ahlâkî meselelerde son hakem olarak kendine dayanmalıdır, çünkü grubunun dinamikleri zamanla evrilir. Sadece bireyin kendisi, grupla bağlantısının hangi noktada ona faydadan çok zarar getireceğine karar verebilir. Başka bir deyişle, relativist, kendi değerleri ile grubunun değerlerinin her çatışmasında, grupta kalmaya ya da kendi yoluna gitmeye yine kendisi karar vermelidir. Sonraki bir bölümde relativistlerin sadakatle olan problemlerine daha somut bir örnek getireceğim.

Sadakat ve Görecesizlik: Çok Seçeneklilik Argümanı

Mutlakçılar ve ahlâkî septikler açısından, sadakate yönelik tutumların hangisi mantıklıdır? Mükemmeliyetçiler için; -iddiaları ne olursa olsun kendileri gibi sadece bir insan olan sözde ahlâkî otorite aleyhine oluşan argümanların grup otoritesine nasıl yansıdığını görmek kolaydır. Kişinin ahlâkî vicdanı ile grubununki arasında doğan bir uyumsuzluğa verilecek rasyonel cevap, -çatışan-otoritelerden yalnızca birine müracat etmektir ki bu da kişinin kendi vicdanı olacaktır.

Şu 'çok seçenekli' tartışmayı ele alalım: Bir kişinin bir mesele hakkındaki sezgisinin, grubun

hâkim görüşüyle çatıştığını farzedelim. Bu durumda bu kişinin şu seçenekleri olacaktır:

Durum 1 :Gruba uy. Grup haklıdır. Grup haksızdır.
Durum 2: Gruptan ayrıl. Grup haklıdır. Grup haksızdır.

Birinci durumda, eğer grup haklıysa, kişi doğru şeyi yapmaktadır, fakat bu hiçbir takdiri (övgüyü) hak etmemektedir, çünkü kişi, sadece, amoral düşüncelerin sevkiyle (yönlendirmesiyle) hareket etmektedir. Eğer grup haksızsa, kişi yanlış yapmaktadır ve otorite tarafından konulan etîğin daha önce yaptığımız analizinde teşhis edilen rasyonellik hatasını işlemektedir. Her iki durumda da kişi, ahlâkî ya da entellektüel açıdan – ya da her iki açıdan birden- başarısız olmaktadır.

Mutlakçının, muhalif düştüğü gruptan kendini ayırma eğilimi gösterdiği ikinci durumda, grup yine haklı ya da haksız olabilir. Eğer grup haklıysa ve fakat kişi ahlâkî kaygılarından dolayı onunla birlikte hareket etmekten kaçırırsa bir yargı hatası yapıyor demektir. Fakat vaziyetin gerçeklerini dikkatli bir şekilde inceledikten sonra kendine göre en doğru olanı yapmaktadır ve bu hatasından dolayı, ne ahlâkî ne de rasyonel açıdan ayıplanabilir. Bunun zıddı olarak, grup haksızsa ve kişi haklı olarak grupla birlikte hareket etmeyi reddediyorsa, bu durumda o, vicdanını dinlemek ve hem ahlâkî hem de akli davranmaktadır.

Bu analiz göstermektedir ki, kişinin grubuyla olan ahlâkî çatışmasında rasyonel yaklaşım vicdanını dinlemesidir. Çünkü eğer kişi, tesadüfi olarak ya da ahlâkî olmayan sebeplerden dolayı doğru şeyi yapıyorsa, onun bu hareketinin ahlâkî bir değeri yoktur.⁴ Ahlâkilik

bakış açısından hangi niyetlerin ahlâkî değer taşıdığına karar vermek için biraz önce değindiğimiz ‘çok seçenekli tartışma’ yeterlidir.⁵

Gücün hak getirdiğine ve bundan dolayı baskın görüşün doğru görüş olduğuna inanan ahlâkî relativist ile bunun zıddını, ahlâkî meselelerde özde hata yapılabileceği ihtimaline inanan mutlakçıların durumunu inceledikten sonra, şimdi de ahlâkî şüphecilere bakalım: Ahlâkî şüpheci, mutlakçılık ve relativizm meselelerinde agnostiktir (kesin yargılara sahip değildir). Tek bir doğru ahlâk var mıdır? Ahlâkî prensipler; nerede, ne zaman ve hangi şartlar altında yaşadıkları göz ardı edilerek tüm insanlara aynen uygulanabilir mi? Bu sorulara, şüpheci, birinin ya da öbürünün yanında durmayı reddetmenin ötesine geçen bir cevap veremez. Fakat bu cevap, şüphecinin, mutlakçılardan daha az olmamak üzere insanlar arasında ahlâkî noktada yanılma payı olacağı ihtimalini açık tutmaktadır ve bundan dolayı da daha önce değindiğimiz ‘çok seçenekli tartışma’ nın uygulanması gerekir. Ahlâkî şüpheci, ahlâkî açıdan yanılabilme ihtimalini kabul ettiği sürece, daha önce belirtilen opsiyonların tümü onun için de aynı olacaktır. Başka bir deyişle, ahlâkî açıdan şüpheci olan biri için, mutlakçıdan az olmamak üzere, ahlâkî yargıları ve politikaları kendisinininkiyle çatışan bir gruba bağlılık, gerek ahlâkî gerekse (akli) entellektüel açıdan bir zaaf teşkil etmektedir.

Sadakat ve Kurumlar

İrrasyonelliğinin ötesinde; sadakatin değeri, yöneticileri insan olan ve bundan dolayı da

⁴ Bu tür bir durumun faydacı, karşı sezgiye dayalı analizinin farkındayım. Abartılı bir örnek sunmak için, inatçı faydacılar şunda ısrar edecektir: Sarhoş bir şoför, bir otomobile çarparak, o otomobildeki, yüzlerce insanı öldürecek bir bombayı halkın toplu bulunduğu bir yere yerleştirmeye hazırlanan bir kişiyi öldürse, bu sarhoş şoförün davranışı ahlâkî bakımdan müsaade edilebilir, yani doğru ve za-

ruridir. (Çünkü, faydacılar için, sosyal faydanın maksimizasyonu sadece müsaadeye mazhar değil fakat aynı zamanda zaruridir) ve başka bir davranışa müsaade edilemez.

⁵ Önceki notta bahsedilen türden bir faydacı olayda/örmekte, şu veya bu şekilde davranmaya niyetli olmayan kişiye bu veya şu şekilde öğüt vermek yersizdir. Buna göre, bu durumda ahlâkî övgü bir şimşeğe veya fırtınaya ahlâkî özellikler atfetmeye benzemektedir.

hata yapma ihtimalleri olan, yozlaşmış kurumlar oluşturma potansiyelinden ötürü de kesinlikle bir tehlike oluşturmaktadır. Yönetim mekanizmasının tabiatını düşünelim bir an: Yönetimin amacı, bir kurumu yönetmektir. Yönetimi elinde bulunduranlar, ilgili kişiler tarafından kurumun faaliyetlerinden etkilenen insanların temsilcisi olma görevini yerine getirmek üzere atanmış olmaktan kaynaklanan bir güce sahiptirler (Calhoun; 1994). Grup sadakatinin teşvik edilmesindeki çok açık problemlerden biri, onun kurumları maddeleştirmeye (yapısallaştırmaya) yöneltmesidir (klüp, üniversite, hükümet, ordu gibi). Kurum, onu kurmak için bir araya gelen insanları korumak ve onların menfaatlerini geliştirmek olan amacının (bu amacı gerçekleştirmek için bazı üyelerini görevlendirir) üstünde ve ötesinde bir önem kazanır. Anarşistler bu hususta özellikle hassastırlar ve kendini oluşturan bireyler üzerinde güç iddia eden her organizasyonun meşruluğunu reddederler. George Orwell'in 1984'ü gibi eserlerde, kurum maddeleşmesinin (yapısallaşmasının) en akıl dışı görüntülerini görürüz. Burada kurum, kendini oluşturan insanların haklarını ellerinden alan ve onların ihtiyaçlarını ve arzularını hepten yok sayan bir organizma haline gelmiştir. Karizmatik tek bir psikopat, işlerini yapmaktan başka bir şey düşünmeyen – ki işleri üstlerinin emirlerine uymaktır – bürokratlarla dolu bir kurumu, Orwell'in çizdiği tipte bir ahlâk canavarına dönüştürebilir. Nazi Almanya'sı da buna bir örnektir.

Bu problemin ortaya çıkmasının nedeni, yönetici sıfatını taşıyan kişinin ilk ve en önemli yükümlülüğünün, kurumu korumak olmasıdır. Fakat bu yükümlülüğün gerektirdiği şeyler çok kapsamlıdır ve her birinin özelliği ayrıdır. -Politika değişiklikleri, kurumun kimliğinin değişimini oluşturur. Başka bir deyişle, önerilen bir değişim, bir bakıma bu kuruma yönelik bir saldırıdır ve bundan

dolayı da yöneticiler ve görevleri kurumun olduğu gibi kalmasını savunmak olan yardımcı bürokratların muhalefetiyle karşılaşılır.

En temel anarşist söylem şu olabilir: Eğer önerilen politika doğruysa, insanlar zorlanmaksızın onu kabul edeceklerdir. Onların kabul etmeyeceği herhangi bir politika, uymak zorunda oldukları bir politika olmamalıdır. Bunun ötesinde, hükümetleri biz yaratırız ve bizim amacımızı gerçekleştirmede başarısız olurlarsa, onları görevden alabilmeliyiz. Bir hükümet ya da daha genel olarak bir kurum, kendi menfaatlerini düşünmeye, kendine hizmet eden bir gündemi –ki bu, yöneticilerin kendi bencil çıkarlarını devam ettirmeye yarar- başlarsa, kendi varoluşu nedeniyle bağlantısını koparmış olur. ABD'nin Bağımsızlık Bildirgesi aşağıda belirtilenleri açıkça ifade etse de, bürokrasinin bu sınır tanımama fenomenini tüm toplumumuzda görüyoruz : *'Tüm insanlar eşit yaratılmıştır, Yaratıcıları tarafından hepsine, geri alınamaz haklar ihsan edilmiştir. Bu haklar; yaşama, özgürlük ve mutluluğu arama hakkıdır. Bu hakları garanti altına almak için, güçlerini, yönettikleri kişilerin memnuniyetinden alan hükümetler oluşturulur. Herhangi bir hükümet biçimi, bu hakları zedeleyici bir hale geldiğinde, onu değiştirmek veya ortadan kaldırmak ve yerine temelinde bu prensipler yatan ve güçlerini onların Güvenlik ve Mutluluklarını etkileyecek şekilde organize edecek yeni bir hükümet kurmak onların hakkıdır.'*

Grup sadakatinin iyi bir şey olduğunu söylemek, yozlaşmış bir kurumun 'yaşama hakkı' olduğunu savunmak kadar problemlidir. Bir politika ya da prensip, bir grup tarafından savunuluyorsa, sadakatın değerine inananlara göre, her birey bu politika ya da prensibe , kendi kişisel değerleri ile çatışsa bile, *grup adına* uymak zorundadır. Fakat kurulu düzene karşı çıkan birinin doğru olarak tespit ettiği gibi; grubun bir politika ya da prensibi beğenmesi, onu uygulaması için

ahlâkî bir sebep teşkil etmez. Onun uygulanması için makul sebepler ya vardır ya da yoktur. Başkalarının onu kabul etmesi, kendi başına, onun kabulü için yeterli bir sebep değildir.

Grubumuzun politikalarına ne zaman muhalif olmalıyız? Bu sorunun tek ve kesin cevabı; 'Bizim en derin inanç ve değerlerimizle çatıştıkları zaman' olmalıdır. Eğer bir politika doğruysa, onu desteklemeliyiz. Ama doğru değilse desteklememeliyiz. Grup üyelerinin çoğunluğunun onu kabul etmesinin, politikaya bir artı değer kattığı görüşü yanlıştır. 'Kötü' bir politikaya, grubun çoğunluğunun desteği, ilave değer eklememelidir, çünkü kötü politika daha baştan destek görmemelidir. Sadakatten beklenen ise, zaten iyi olan politikaları ve onlarla beraber kötü politikaları, ayırt etmeksizin, desteklemektir.

İşin dikkat çekici tarafı, insanlık tarihi boyunca, ahlâkîlik adına diğer herhangi bir nedenle olduğundan daha çok zulüm işlenmiş olmasıdır. Politika ya da uygulamalara sırf grup onaylıyor diye göz yummak saçmadır. Eğer kişinin grubu, ahlâksız ya da kötü politikalar öneriyorsa, o zaman o grupta bir problem vardır ve kişi kendini onun etkisinden kurtarmaya çalışmalıdır. Bir grup, sadece bir grup olduğu için iyi olamaz. Bazı gruplar, yasal kabul ettiğimiz prensiplere bağlıdır, bazıları değildir (Klu Klux Klan ve Naziler gibi). Bir zamanlar kişinin kendi çıkar ve değerleriyle uyum içinde olan bir grup radikal bir değişim geçirirse, bu kişi de aynı radikal biçimde değişmeli ya da grubu terk etmelidir.⁶

Grubun daha güçlü üyeleri tarafından grup içinde oluşturulan değişimlere uymak, onların iradelerine teslim olmak demektir.

⁶ Çoğu dinden çıkma olaylarında, bir bireyin grupla, grubun değerleriyle, çıkarlarıyla ve ilkeleriyle ilgili görüşleri değişir ve bu değişiklik onu kendisini gruba bağlamasının yanlış olduğuna inanmaya iter.

Kişinin, kendisinin, şereflerini hiçe sayan tiplerden müteşekkil bir homojen bukalemun topluluğuna asimile edilmesine izin verilmesi, ona sadakatin iyi bir şey olduğu fikrini de veren değerlerin bir bütünü olan kişiliğini reddetmesi anlamına gelir. Başka bir deyişle, böyle bir teslimiyet, pratikte görülen bir çelişkidir. Bu durumda sadakatin dinî bir doktrinden farkı kalmamıştır. Beşerî güvenlik ihtiyacını gideren dinler, insanın temel değerlerini yok etmeye başladıklarında, irrasyonelleşirler.

Relativizm ve Sağduyuya Yakın Bir Bakış

Daha önce, sadakatle ilgili eleştirilerimin herhangi bir grubun spesifik ahlâkî karakterine bağlı olmadığını iddia etmiştim. Şimdi, bu iddiayı doğrulamak için, ahlâken relativist olan bir kişi için sadakate değer biçmenin ne kadar irrasyonel olduğunu daha detaylı bir şekilde anlatmaya çalışacağım. Bir relativistin 'çok seçenekli tartışmayı' ikna edici bulmayacağını söylemeye gerek yok. Bununla beraber, çarpıcı olan şudur ki, grup sadakatinin makul ve rasyonel biri için anlamlı bir şey olmadığını gösteren en ikna edici bilgileri, organize suçun relativist sistemlerinde görmekteyiz. Bu tür sistemlerde, küçük bir ihanet, en temel değeri sadakat olan ve üyelerinin sadakatini talep eden bir gruba bağlı kişinin ihaneti, suda sektirilen taşların oluşturduğu halka etkisine benzer ve sistemde kaçınılmaz olarak bir dağılmaya sebep olur. İhanet kurşunu, odadaki herkes yaralanıncaya ya da ölünceye kadar duvardan duvara tavandan tabana seker durur. Ve yaralılar iyileştikleri zaman, hainlerden yıkıcı ve öldürücü bir intikam alırlar.

Bazıları, organize suç 'aileleri'ndeki problemin, onların ahlâkî prensipleriyle ilgili olduğunu düşünebilirler. Fakat problem bundan daha derindir: Grup üyelerinin ahlâkî prensipleri ne olursa olsun, sadakatin en öncelikli şey olması makul değildir. Ben, ahlâkî yanılabilirlik ihtimalini açık tutan bir kimse

için, sadakatin değerini yüceltmenin temel olarak yanlış olduğunu öne sürüyorum. Çünkü bu durum, bir relativist için, sadakat probleminin en parlak örneğini teşkil etmektedir. Er ya da geç bir yok oluşla karşılaşacak olan organize suç sistemleri fenomenine daha yakından bakalım. Sadakatin, grubu istenmeyen bir şekilde yapısallaştırdığına yönelik daha önce yaptığımız teşhisteki problem, organize suçta da aynen geçerlidir. Yani zaman ve ihanet tüm sistemin çöküş temelini oluşturur. Hayatlarını açık bir şekilde grupla uyumlu geçiren ve gruba sadakati kutsal bilip soğukkanlı cinayetler işleyen insanlar, yoldaşları öldürülmüş ya da hapsedilmiş olduğu için, hayatlarının sonunda kendilerini yapayalnız bulurlar.

Bu örgütlerde kişiler, şeref ve sadakat kelimelerinin yoğun olduğu bir söylem kullanır, kanuna uyan vatandaşların ahlâken kötü buldukları şeyler (yeniden) tanımlar ve cinayet ile kendini savunmayı birbirinden ayırırken cinayetle infazı da benzer şekilde ayırıştırır. Suç ailelerinde görülen şeref ve saygı retorikğine rağmen, sonuçta bu oluşumlar ego-santrik(ben merkezci) ihtiyaçlar için birlikte hareket etmeye yönelten Hobbes'cu dürtüye ihanet ederler. Kişiler, temel olarak, daha iyi hayat şartlarına sahip olmak için organize suça karışırlar. Mafiosi insanları öldürür ve onun yardakçıları da zenginlik ve başarı ile simgelenen Amerikanın rüyasını paylaşırlar (Arlacchi; 1987, Forman; 1993). Onlar organize suçu, finansal (parasal) başarıya ve toplumda saygı görmeye götüren en kısa yol olduğu için seçerler. Bu sayılanlar arasında toplumda görülen saygı, kapitalist bir toplumda finansal başarının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkar. Kendilerini, kendilerinden olmayanlardan koruyarak ve kurbanlarından ve onların ailelerinden uzak tutarak, organize suça katılanlar, grubun diğer üyelerine ihanet etmedikleri sürece, kendilerini hiçbir bedel ödmeden istediklerini elde et-

meye yarayacak araçları geliştirmiş işadamları olarak görmeye başlarlar.⁷

İhanetin kaçınılmazlığının en iyi tanımı şöyle yapılabilir: İhanet birey ile bireyin bağlı olduğu grup arasındaki yapısal çatışmanın ifadesidir. Suç ailelerinde, her birey, er ya da geç, açgözlülüğünü, kıskançlığını veya iktidar arzusunu grubun temel diktelerine (emirlerine) karşı zafer kazanmak için ortaya çıkaracaktır. Sonra, tüm sistemin çöküşü, grup alt gruplara bölündüğü için kısa sürede birbirini takip eden olaylar şeklinde başlar. Adı geçen alt grupların her birinin üyeleri birbirlerine, bütün alt grupları içine alan ana grubun üyelerinden daha yakındırlar. Bu bölünmeler kaçınılmazdır; çünkü bu insanlar sisteme sadece kendi çıkarlarını geliştirmek için girmişlerdir. Eğer bu çıkarlarını, daha geniş grubun bir alt grubunda daha iyi geliştirebileceklerini düşünürlerse, rasyonelliğin gereği olarak bunu yapacaklardır. Dağılma bir kez başladığında, öldürücü yıkım, yok olma noktasına kadar devam edecektir..

Grubun en güçlü sadakat hissiyle alt grup oluşturması daima bireye dayanır. Bu yüzden, işin son noktasında, hiç karşılaşılacak sanılan ömür boyu hapis ya da idam cezası ile yüzleşildiğinde, tutuklu bulunan suçlu doğal olarak tüm sisteme ihanet etmeye karar verecektir. Onu başarısızlığa iten –ki tutuklanması bunun bir göstergesidir– ve eskiden bedel ödemeksizin karşıladığı arzuları artık ona sunamayan bir gruba sadık kalmanın rasyonelitesi yoktur. Üyelerden biri, tüm diğerlerinin işlediği suçların da bedelini ödemeye çağrıldığında, onları birbirine bağlayan

⁷ Bu hayat biçiminin mükemmel bir tasviri için, Henry Hill'in gerçek hikâyesine dayanan Goodfellas (1992, yönetmen Martin Scorsese) filmi görürüz. Fiksyon olmalarına rağmen, Coppola'nın Godfather (1992) ve Godfather Part II (1974) filmleri de modern organize suç sistemlerinde isteyen türden grup dinamiklerini gerçekçi biçimde sergilemektedir.

bağ büyüklüğü bir şekilde çözülür. Tutuklu bulunan suçlu, meslektaşlarına ihanet etmiş olsun veya olmasın ölümle yüz yüze gelebilir. Çünkü onlar, onu kendi suçlarını bilen ölümcül bir düşman olarak görürler ve ondan korkarlar. O, sağ olduğu ve zihni melekeleri normal olduğu sürece onlar için bir tehliktir. Bu bağlamda, kendini koruma noktasında, bazı tutuklu suçlular, tanık koruma programlarına alınırlar, kendilerine yeni kimlikler oluşturulur ve önceki gruplarının diğer üyelerinin yakalanmasını ve suçlanmasını sağlayacak bilgiyi vermekle elde ettikleri yasal dokunulmazlık karşılığında bir daha benzer suçları işlememeye yemin ederler. ‘Sadakat’ ve ‘şeref’ gibi erdemli gözükten terimlere dayanan grubun sözde dayanışmasının, aslında basit egoizmin süsle kaplanmış bir hali olduğu açığa çıkar.

Grubun tüm üyelerinin, kendi bencil amaçlarını elde etmek için ona katıldıklarına inandığımızda, akılcı konuşmak gerekirse, birey, diğerleriyle arasındaki bağın en güçlü bir şekilde, ancak tüm üyelerin çıkarları karşılandığı zaman oluşacağını görmelidir. Herhangi bir birey, relativist bir grup yapılanması içinde yer almaya motive edildiğinde, bu bireyin bir gruba bağlı değilken elde edemeyeceği çıkarları ona temin eden grubun artık bundan vazgeçmesi durumunda onun hâlâ o gruba sadık kalacağını düşünmek tedbirsizlik, hatta saçmalık olur. Bu durum bizi, farklı bir yoldan da olsa –relativizmi düşünsek de– önceki sonuca götürür: Kişinin kendi değerleri, çıkarları ve fikirleri grubun çoğunluğu ile çatıştırsa, kişi grubun iradesine boyun eğme hatasına düşer. Relativist, grubun diğer üyelerinin sadece kendi bencil çıkarlarını elde etmek için gruba katıldıklarına inanmıştır. Başka bir deyişle, gruba uyduğu zaman kendi değerlerini onlar için feda etmektedir. Fakat bunu yapmak için hiçbir rasyonel gerekçesi yoktur. O, namevcut olduğunu iddia ettiği Tanrı adına tapınak diken bir kişi gibidir.

Müşterek teşebbüsleri savunanlar, realitede, insanın ticaret yapmasının doğasının, daha büyük hedeflerimiz için bazı şeyleri feda etmeyi gerektirdiğini iddia edeceklerdir. Fakat aslında, relativistin, onun en yüksek önceliklerinin bile grubun diğer üyeleri tarafından destekleneceğine inanmak için hiçbir sebebi yoktur. Bu önceliklere önem verilir veya verilmez. Maddî zenginlik ve güç sahipliğinin grubun en baskın önceliği olması durumunda, üyeler arasındaki gerilim er ya da geç grubun sonunu getirecektir. Kaynaklar sınırlı ise, bir kişinin çıkarlarının maksimize edilmesi, diğer üyelerin çıkarlarını maksimize etmede başarısız olmayı getirir.

Menfaat üzerine kurulmuş gruplarda dağılım eğilimi, tedrici olarak daha küçük grupların oluşmasını teşvik eder. Bunun sebebi, zenginlik elde etme amacıyla biraraya gelenlerden oluşan bir gruptan üye çıkarmanın, kalanların menfaatini daima artırdığının kabul edilmesidir. Grup, daha fazla küçülmenin grup üyelerinin menfaatlerine aykırı düştüğü noktaya kadar gittikçe küçülme eğilimi gösterecektir. Basit bir örnek verelim. Bir kişi için yalnız olarak bir bankayı başarılı bir şekilde soymak zordur. Fakat böyle bir soygunda, iştirakçilerin her birinin beklemedikleri kârı maksimum hale getirecek birden fazla ama diyelim ondan az bir rakam vardır. Grubun her üyesinde belli bir ölçüde grubun hedeflerini kabullenme vardır fakat içlerinden biri yakalanma ihtimalinin yakalanmama ihtimalinin önüne geçtiğini hissettiği anda kendi kurtuluşu için –ya da kendini savunmak için diyelim– gruptan ayrılacaktır.

Bu dinamikler, idam cezası mahkûmlarının yakalanıp tutuklandıklarında, bunun kaynağında neden suç ortaklarının ya da diğer insanlara işledikleri suçları anlatma gafının bulunduğu açıklar (Kurland; 1994). Suç ortaklığının başarısı, temel olarak, grup üyelerinin birbirlerine olan sadakatine bağlıdır.

Fakat bu sadakat, hiçbir zaman kişinin kendi güvenliğinin tehlikede olduğu algısının önüne geçemez. Grup üyeleri, aynı zamanda birbirlerinin sağduyusuna ve dikkatine de bağlı olmak zorundadırlar. Grubun bir üyesi tarafından yapılan hata, diğer tüm üyeleri de etkiler. Meselâ, 1969 yılında Manson ailesi tarafından işlenen Tate-LaBianca cinayetlerini düşünelim. Cinayetlerden sonra Susan Atkins bunların dışındaki başka suçlardan dolayı tutuklanmıştı. Eğer hücre arkadaşına bu cinayetlerden övünçle bahsetmeseydi, bu cinayetlerin sırrı belki de çözülemeycekti.

Kendine güven, hem suçlular ve suçlu olmayanlar, hem de relativist olanlar ve olmayanlar için aynı derecede önemlidir. Bir grup, eninde sonunda, ancak kendi üyeleri kadar iyidir. Aslında grupların kendi üyelerinin toplamından daha kötü oldukları ispatlanmıştır. Bunun nedeni, insanların en küçük ortak payda seviyesine düşme eğilimleri ve normalde bastırılmış veya yüceltilmiş şiddet ve yıkım dürtülerine dayanarak davranmalarıdır.

Onu Yapmalısın! Bizim İçin!

Çete saldırılarında, Engizisyonda ve hükümetin bozulmuşluğunu örtbas etme gibi durumlarda, insanın grup davranışı sosyolojik ve tarihsel fenomeni, bize güya üstün 'grup' perspektifini yüceltmememiz gerektiğini göstermektedir. Gerçekte gruplar, insanlarda en yaygın, yüzeysel ve temel olan şeyleri beslerler. İnsanlarda statükoya ve zamanlarının toplumsal alışkanlıklarına boyun eğme eğilimlerinin sonunun gelmeyeceği kesindir. Bizler doğal olarak grupları sadece maddî ihtiyaçlarımızı karşılamak üzere değil, aynı zamanda kabul edilmişliğin(benimsenmenin) ve arkadaşlığın verdiği psikolojik fayda için de kurarız. Bu tür faydalar (menfaatler) çoğu zaman insanları grup dışındakilerin toplumdaki problemler olduğunu iddia ettiği şeylere karşı kayıtsızlık (ilgisizlik) tavırları geliştir-

meye sürükler. Bu kayıtsızlık; homojenliği, uyumluluğu ve sessizliği beslerken, heterojenliği, muhalefeti ve diyalogu caydırır.

Dünya halleri ve ahlâkîlik hakkında mutlak hakikate ulaştığına inanmayan herkes, hatalarının aydınlatılabileceği yeni perspektifler aramaya devam etmelidir. Fakat kişi, en önemli önceliğinin grubuna sadakat olduğuna inanırsa, onun yapacağı en iyi şey, muhalefet etmemek, çoğunluğun görüşü ne olursa olsun onu uysallıkla kabul etmektir. Bu kişi için, grubun amaçlarına ulaşmada kullandığı metodun rasgele bir metod olması ve politikalarının kötü olması hiç önemli değildir.

Şurası açıktır ki, hepimiz geçmiş tecrübelerimizin ve çevrelerimizin ürünüyüz. Bu bağlamda, ahlâkî açıdan şüpheli bir kişinin perspektifinden baktığımızda, hiç kimsenin, şu anda dahil olduğumuz grupların, doğruya, Almanların Yahudileri şevkle katlederken inandıklarından daha çok yaklaştığını kabul ettirecek sebepleri yoktur. Bizim tarih sahnesine onlardan sonra çıkmamız, onlardan daha doğru olduğumuzu göstermez. Eğer bunun böyle olduğu söyleniyorsa, bunun ispatlanması gerekir (Calhoun; 1997a). Almanlar bile, Yahudileri öldürmenin 'ahlâkî açıdan izin verilebilir' bir şey olduğuna dair hiçbir radikal görüş geliştirmemişlerdir. Bunun yerine onlar, bu iğrenç eylemlerini, iyi insanların asalak- işe yaramaz insanlarla karşılaştıkları zaman yaptıkları eylemler olarak yorumlamışlardır. Yahudilerin ahlâkî varlıklar olduklarını inkâr eden Almanlar onların öldürülemeyeceğini düşündü. Çünkü cinayet, ahlâkî bir kavramdır ve sadece ahlâkî olan şeylere uygulanır (Calhoun;1997b).

Şu anda yaptığımız hiç bir şeyin, Nazi rejimi altındaki Almanların yaptığı şeyle aynı karakteri taşımadığı söylenerek itiraz edilebilir. Bu gerçekten de doğrudur. Kendi davranışımız göz önünde bulundurulduğunda, bunların Almanların Yahudilere yaptıklarıyla

uzaktan yakından bir alâkası yoktur. Fakat, yine de, gelecek nesiller, Amerika'nın 1991'de Irak'a yaptığı şeyi ahlâksızlık olarak yorumlayabilirler. Bu, verilebilecek örneklerden sadece biridir. Aslında, Vietnam savaşının en güçlü savunucularının bir kısmı (mesela Robert Mc Namara), kendi milliyetçi heyecanları içinde milyonlarca insanın hayatına mal olan hatalar yaptıklarını itiraf etmekte gecikmemiştir. Milliyetçi heyecan ve bunun en kötü yansımaları, grup sadakatine biçilen yanlış değerden kaynaklanmaktadır. Bizler de en az tarih boyunca yaşamış diğer insanlar kadar hatalara açığız. Fakat gözlerimizi gerek kendimizin gerekse arkadaşlarımızın eylemlerine farklı bir şekilde bakma yollarına açık tutma isteği içinde olmazsak, kendimizi boş yere 'görevimizi yapıyoruz' (grubumuzu destekliyoruz) diye temize çıkarmaya çalışırken, başka bir karanlık tünele girme riskini taşıyoruz demektir.

Biz grup içindeki diğer kişilerle sadece ihtiyatlılıkla ilgili sebeplerden dolayı ilişki kurmuyoruz. Aynı zamanda, ironik olarak, bazı egosantrik görüşlerimizden kaçmak için açık bir araç olması sebebiyle de onlarla iletişim halindeyiz. Eylemlerimizi bizi aşan sebeplere dayandırdığımızda kendimizi daha iyi hissediyoruz. İnsanların sadakat fikrine bu kadar büyük önem atfetmelerinde, tarafsızlık ve ahlâkîliğin sadece görüntüsü yer almaktadır.

Sadakati yüceltmenin irrasyonelliği dışındada, iki somut vaka üzerinde durdum. Bunlar; Hitler rejimi altında Almanlar ve organize suçtur. Her iki vaka da sadakati yüceltmenin, ahlâkî düzgün biri olsun veya olmasın kişiyi nasıl yoldan çıkardığını göstermektedir. Herhangi bir ahlâk yasasına başvurmadan, kişinin kendi temel inanç ve değerleri arasında sadakati öncelikli hale getirmesinin en iyi şartlarda irrasyo-

nel ve kendini aldatıcı, en kötü durumda da tehlikeli olduğunu ortaya koyduk. Bir insanı 'sadık' olarak tanımlamak onu övmek değildir.

Kaynaklar

Arlacchi, Pino. 1987. *Mafia Business: The Mafia Ethics and the Spirit of Capitalism*. London: Verso.

Botwinick, Rita Steinhardt, ed. 1998. *A Holocaust Reader: From Ideology to Annihilation*. Upper Saddle River, N.J.: Prentice-Hall.

Calhoun, Laurie. 1994. "Institutions and Deviance: Art and Psychiatry" *Critical Review* 8, no. 3: 393-409.

-----, 1997a. *Philosophy Unmasked: A Skeptic's Critique*. Lawrence: University Press of Kansas

-----, 1997b. The Strange Case of Pluto and the Power of Persuasive Interpretation. *Ethica* 9, no 2: 118-26.

Forman, Laura, ed. 1993. *True Crime: Mafia*. New York: Time-Life Books.

Harman, Gilbert. 1975. "Moral Relativism Defended". *Philosophical Review* 94: 3-22.

-----, *The Nature of Morality*. 1977. New York: Oxford University Press.

-----, 1984. "Is There a Single True Morality?" In *Morality, Reason and Truth: New Essays on the Foundations of Ethics*, edited by D. Copp and D. Zimmerman, pp. 27-48. Totwy, N.J.: Rowman and Littlefield.

Hobbes, Thomas.(1651) 1962. *Leviathan*, edited by Michael Oakeshott. New York: Collier.

Kurland, Michael. 1994. *A Gallery of Rogues: Portraits in True Crime*. New York: Prentice-Hall.

* "A Critique of Group Loyalty", *The Independent Review*, v.III, n.1 (Summer 1998), s-19.

Çeviren: Turgay Uzun